

**BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH UCHUN MOLIYAVIY
RESURLAR VA INVESTITSIYALARNI JALB QILISH: DAVLAT,
XUSUSIY VA XALQARO HAMKORLIKNING O'RNI**

Kasimova Gulyora -TDIU,

“Budjet hisobi va g'aznachilik” kafedراسi professori

Axtamova Durdonа -TDIU, 4-bosqich talabasi

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada barqaror iqtisodiy rivojlanish va yuqori iqtisodiy o'sish suratlari ta'minlashda davlat, xususiy sektor va xalqaro moliyaviy institutlarning o'rni batafsil tahlil qilinadi. Davlat moliyasi va soliq islohotlarining iqtisodiy jarayonlarga ta'siri, bank tizimini modernizatsiya qilish masalalari, shuningdek, investitsiyalarni jalb etishning samarali usullari ko'rib chiqiladi hamda xalqaro moliyaviy resurslarni milliy iqtisodiy rivojlanishga integratsiya qilishning afzalliklari va muammolari haqida fikr yuritiladi.*

***Kalit so'zlar:** Barqaror rivojlanish, iqtisodiy siyosat, xalqaro moliyaviy institutlar, investitsiyalar, davlat moliyasi, xususiy sektor, soliq islohotlari, bank tizimi.*

Kirish. Bugungi kunda barqaror iqtisodiy rivojlanish nafaqat milliy iqtisodiy siyosatning, balki global hamkorlikning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonning markazida davlat, xususiy sektor va xalqaro moliyaviy institutlarning birgalikdagi harakatlari turadi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy resurslarni samarali boshqarish va yangi investitsiya imkoniyatlarini izlash yanada dolzarb masalaga aylangan.

O'zaro bog'langan va dinamik global iqtisodiyotda investitsiyalarni keng jalb qilish iqtisodiy farovonlikni oshirishi bilan birgalikda, davlatlar uchun strategik yo'nalishlarga aylanib bormoqda. Barqaror me'yoriy-huquqiy bazadan innovatsion rag'batlantirishgacha, malakali ishchi kuchlarini tarbiyalashdan texnologik yutuqlarni qamrab olishgacha, investitsiyalarni kiritish yaxlit

yondashuvni talab qiladi. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning nozik tomonlarini ochib, mustahkam, dinamik va global miqyosda raqobatbardosh investitsiya kiritish landshaftini yaratish alohida muhim ahamiyat kasb etadi. XXI asr bozorining bugungi kundagi jadal o‘sib borish tendensiyalarini kundan-kun kuzatib borar ekanmiz, investitsiyalarni jalb qilish masalasi bu borada kun tartibidagi muhim rolda ekanligi namoyon bo‘lib qolaveradi. Bu esa, biznes va tadbirkorlikning rivojlanishi uchun muhitni yaratishga bo‘lgan qat’iy majburiyatni yuzaga olib chiqishga asos bo‘ladi.[4]

O‘zbekistonning iqtisodiy islohotlari moliyaviy resurslarni jalb qilish, infratuzilmani modernizatsiya qilish va iqtisodiyotning turli tarmoqlarida xususiy sektorning rolini oshirishga qaratilgan. Shu bilan birga, xalqaro moliyaviy tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishga intilmoqda. Mazkur maqolada iqtisodiy rivojlanishning ushbu yo‘nalishlari batafsil yoritilib, dolzarb masalalar tahlil qilinadi.

Masalaning qo‘yilishi va tadqiqot usuli :

Tadqiqotning asosiy maqsadi – barqaror iqtisodiy rivojlanish uchun moliyaviy resurslarni jalb qilish mexanizmlarini o‘rganish va ularning samaradorligini oshirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqishdir. Bu maqsadga erishish uchun quyidagi masalalar o‘rganilgan:

1. Davlat moliyasini boshqarish va soliq islohotlarining ahamiyati.
2. Xususiy sektorni jalb qilishning iqtisodiy samaradorligi.
3. Xalqaro moliyaviy institutlar va ularning iqtisodiyotga ta’siri.
4. Bank tizimi rivojlanishining iqtisodiy jarayonlardagi o‘rni.

Tadqiqotda iqtisodiy-statistik tahlil, xalqaro tajribalarni o‘rganish va milliy iqtisodiy siyosat tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalari va ularning muhokamasi :

1. Davlat moliyasi va soliq islohotlari. Barqaror iqtisodiy rivojlanishning asosi davlat moliyasi va soliq tizimi bilan chambarchas bog‘liqdir. Soliq siyosatini optimallashtirish tadbirkorlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash va byudjetni barqaror moliyalashtirish imkonini beradi. Davlat moliyasini boshqarish tizimini yangi

bosqichga olib chiqish va budjet intizomini yanada mustahkamlash, soliq-budjet tizimining shaffofligini oshirish maqsadida 2020-yil 24-avgust kuni Vazirlar mahkamasining “2020 — 2024-yillarda O‘zbekiston Respublikasi davlat moliyasini boshqarish tizimini takomillashtirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 506-sonli qarori qabul qilindi. Ushbu qarorga asosan davlatimiz soliq-budjet siyosatini takomillashtirish va shafoflikni oshirish uchun qator maqsad va vazifalar belgilab olinib qator ishlar bajarildi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Davlat budjeti Parlament tomonidan tasdiqlanishi, “Fuqarolar uchun budjet” axborot nashri chop etilishi, Openbudget.uz axborot portali ishga tushirilishi, Davlat budjeti ijrosi to‘g‘risidagi ma’lumotlar milliy hamda Xalqaro valyuta jamg‘armasining Davlat moliyaviy statistikasi (GFS) standartlariga muvofiq e’lon qilinishidir.[3]

2. Xususiy sektorning iqtisodiyotdagi o‘rni. Xususiy sektor iqtisodiyotning harakatlantiruvchi kuchi sifatida milliy daromadning asosiy qismini shakllantiradi. Davlat-xususiy sheriklik loyihalari orqali xususiy kapital infratuzilma, ta’lim va sog‘liqni saqlash kabi sohalarga jalb qilinmoqda. Shuningdek, xususiy sektorning energetika va raqamli texnologiyalar sohasidagi loyihalarga jalb qilinishi iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli xususiy sektorni rivojlantirish uchun O‘zbekiston birinchi prezidenti tomonidan 2003-yil 24-yanvardagi “O‘zbekiston iqtisodiyotida xususiy sektorning ulushi va ahamiyatini tubdan oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 3202-sonli farmonlaridan ham bu qanchalar dolzarb masala ekanligini ko‘rishimiz mumkin.[2]

3. Bank tizimi va moliyaviy vositachilik. Bank tizimi iqtisodiy resurslarni taqsimlashda asosiy vosita hisoblanadi. O‘zbekistonda banklarning moliyaviy salohiyatini oshirish va ularni modernizatsiya qilish bo‘yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu islohotlarni yangilangan “Bank va bank faoliyati to‘g‘risida”gi qonundan ham bilishimiz mumkin.[1] Jumladan:

- Kreditlash mexanizmlarining soddalashtirilishi.
- Aholining moliyaviy xizmatlarga kirish imkoniyatini kengaytirish.

- Raqamli bank xizmatlarini joriy etish orqali operatsion samaradorlikni oshirish.

Ushbu chora-tadbirlar iqtisodiy jarayonlarning moliyaviy ta'minotini yaxshilab, iqtisodiyotga investitsiyalar oqimini kuchaytiradi.

4. Xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik. Xalqaro moliyaviy institutlar iqtisodiy rivojlanishning muhim hamkorlari hisoblanadi. O'zbekiston Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan faol hamkorlik qilib, iqtisodiyotning strategik sohalarida loyihalarni moliyalashtirmoqda. Masalan, Jahon banki tomonidan moliyalashtirilgan loyihalar energetika va transport infratuzilmasini modernizatsiya qilishga qaratilgan. Osiyo taraqqiyot banki esa qishloq xo'jaligi va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirishda ko'maklashmoqda.

Xulosa va takliflar:

Barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash uchun quyidagi yo'nalishlarda ish olib borish lozim:

1. Davlat moliyasini boshqarish mexanizmlarini yanada takomillashtirish va moliyaviy shaffoflikni oshirish.

2. Soliq islohotlarini xalqaro standartlarga moslashtirish va soliq yukini qisqartirishni davom ettirish.

3. Xususiy sektorni jalb qilishda davlat-xususiy sheriklik loyihalarining salohiyatidan to'liq foydalanish.

4. Bank tizimini modernizatsiya qilish va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali moliyaviy xizmatlardan foydalanishni ommalashtirish.

5. Xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kengaytirish va ulardan jalb qilingan mablag'larni strategik sohalarga yo'naltirish.

Ushbu tadbirlar iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va uzoq muddatli iqtisodiy o'sishni kafolatlashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi "Bank va bank faoliyati to'g'risida"gi qonuni O'RQ-580-son 2019-yil 5-noyabr

2. O‘zbekiston Respublikasi birinchi Prezidentining “O‘zbekiston iqtisodiyotida xususiy sektorning ulushi va ahamiyatini tubdan oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PF-3202 sonli farmoni 24-yanvar 2003-yil
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining “2020 — 2024-yillarda O‘zbekiston Respublikasi davlat moliyasini boshqarish tizimini takomillashtirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 506-sonli qarori 24-avgust 2020-yil
4. Yoqubov Latifjon Baxodirjon o‘g‘lining “Iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlari tahlili” nomli maqolasi
5. www.lex.uz